

VAHDET-İ VÜCUT VE MUHYİDDİN İBN ARABÎ

Saygıdeğer Hocam, bir konuda açıklamanıza ihtiyaç duyuyorum. Muhyiddin Arabî'nin şahsı hakkında ve Vahdet-i Vücut felsefesi, düşüncesi hakkındaki görüşlerinizi bildirirseniz sevinirim. Bu konu ile ilgili eserleri okumuş birisiyim. Aynı zamanda gerek Doğru felsefelerinde, gerekse bazı batı felsefelerinde varlığın birliği konusunun temel alındığını biliyorum. Panteist düşünce (-ki Vahdet-i vücud ile çok karıştırılan, benzetilen) ile ilgili eserleri de okudum. Bilindiği üzere Vahdet-i vücut anlayışına destek verenler de, son derece karşı çıkanlar da mevcut. Ayrıca Vahdet-i Vücut anlayışının bir felsefe olmaktan ziyade "bir hal işi-irfan meselesi" olduğu kanaati de çok yaygın. Bu konuda aydınlatırsanız memnun olurum. Saygılarımla...

Cevap: Muhyi'd-din ibn Arabî, kanaatime göre büyük bir İslâm mutasavvıfı ve filozofudur. Onun felsefesi, kendisinden sonra hemen herkesi etkilemiş ve Tasavvuf akımında çığır açmıştır. Ancak onun sadece sözlerini alıp her şeye tanrı demek yanlıştır. Onun kastı da bu değildir zaten.

Ama düşünelim: Bu evreni yaratan Allah, nereden yarattı? Kendisinden başka varlık var mıydı? Öyle olsa iki kadim (öncesiz) olması gerekir. İki kadim, iki tanrı demektir. Bu olamaz. Öyle ise Allah, bu evreni, yani yaratıkları kendisinden ayrı bir varlıktan değil, kendisinden yaratmıştır. O halde bütün varlıkların temel kaynağı Tanrı'nın kendisidir. Yani temelde Varlık çeşitli değil, Tektir.

Ancak burada varlığın iki sıfatı karşımıza çıkar. Biri varlığın aslı ki bu, Allah'tır. Buna Vacibülvücud (gerekli varlık) denilir. Bir de bu varlığın şekle soktuğu varlıklar vardır ki bunlar çeşitli yaratıklardır. Varlığın zatına Allah, sıfatlarına, görüntüsüne mahlukat (yaratıklar) denilir.

İşte İbn Arabî felsefesinin temeli özetle budur. Bu görüşü kabul etmeyen de aslında alternatif bir düşünce getiremez. O takdirde Tanrı'dan ayrı kadim bir varlığın daha olması gerekir ki bu, İslâm inancına aykırıdır. Hadid Suresi'nin baş tarafında: *"O, Evveldir, Sondur, Zahirdir (görünendir) Bâtındır (gizlidir)"* buyrulmaktadır. Başka ne kaldı ki?

Ama siz ayrıntı için bir de zahmet olmazsa **"İslâm Tasavvufu"** adlı eserimizden "Vahdet-i Vücut: Varlık Birliği" bölümünü ve bunun eleştirisini okuyunuz.

